№ 12 Յունվարի 25 Երեքշաբթի 1883 Յունվարի 25 Երեքշաբթի № 12

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ· Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ"

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ

ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ· Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԿԱՐՍԻ կողմերում գտնվող Բաշգիւղ անունով գիւղից մեզ գրում են հետևեալը: «Այդ գիւղը ունի 150 տուն հայ բնակիչ, բայց մինչև այժմ չունէր ոչ ուսուցիչ, ոչ էլ ուսումնարան: Վերջապէս այժմ, շնորհով տեղական նաչալնիկ պ. Սուլթանովի ջանքերի, կառուցվում է մեր գիւղում ուսումնարանի մի գեղեցիկ շէնք և հրաւիրված է արդէն ուսուցիչ, որ և սկսել է իր պաշտօնը:»

—

Այսօր, յունվարի 25-ին, «Մշակի» բաժանորդների թիւը հասել է 1000-ի:

—

Կիրակի, յունվարի 23-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ դուման գումարվելով, ձայնաւորները երդում տուեցին, յետոյ քննեցին երկու ձայնաւորների ընտրողական իրաւունքները, որոնց և վաւերացրին և ապա ըսկսվեցաւ քաղաքագլխի ընտրութիւնը, չը նայելով որ մի 25 հոգի այն կարծիքի էին, որ քաղաքագլխի ընտրութիւնը պէտք է գոնէ մի շաբաթով յետաձգել: Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեցաւ քաղաքագլխի պաշտօնի վրա դարձեալ նախկին քաղաքագլուխ Ալէքսանդր Մատինով:

—

«Մշակի» խմբագրութեան մէջ ստացվեցաւ 20 րուբլ գումարը ԹԻՖԼԻՍԻ առաջին կլասիկական գիմնազիայի հայ աշակերտներից, որ այդ երիտասարդները հանգանակել են իրանց մէջ յօգուտ Կարսի հայոց դպրոցի: Կատարելով երիտասարդների ցանկութիւնը, ուղարկում ենք Կարս քաղաքի դպրոցի հոգաբարձութեանը յիշեալ 20 րուբլ գումարը:

—

Մեզ հաղորդում են ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ որ այդտեղի «Կրէպօստնոյ սադ» անունով միակ զբօսավայրը հետզհետէ ոչնչանում է, որովհետև այդ այգու մասին ինչ խնամք և հոգացողութիւն նախկին կօմէնդանտ, գեներալ Էրնստի կողմից կար, այժմ այլ ևս չը կայ: «Այժմ այգու ծառերը, քարէ սեղաններն ու նստարանները, ասում է մեր թղթակիցը, կոտրված են, շինութիւնները քայքայված են, ռօտոնդը վնասված է, մի խօսքով այգին զրկված է իր առաջվայ վայելչութիւնից և գեղեցկութիւնից: Մեզ զարմացնում է որ այգու նախկին տնտեսը (էկօնօմ) հեռացրած է այդտեղից, այն ինչ գեներալ Էրնստի ժամանակ այդ տնտեսի հոգացողութեան տակ գտնվելով, այգին բոլորովին անվնաս էր պահպանվում:»

—

«Արձագանք» շաբաթաթերթը իր վերջին համարում պատասխանել է մեր առաջնորդող յօդուածին, որ տպված էր «Մշակի» № 8 մէջ: Որքան անքաղաքավարի և նոյն իսկ անվայել էր շաբաթաթերթի Ս. Պետերբուրգի թղթակից Զաքարեանցի նամակը, այնքան, պէտք է խոստովանվենք, վայելուչ և արժանաւոր էր իրան «Արձագանքի» խմբագրութեան պատասխանը: Ուրիշ բան է կարծիքների տարբերութիւնը: Այսքան կը պատասխանենք «Արձագանքին:» Ինչի է յիշում նա միայն այն իրողութիւնը որ մենք մեր աշխատակից Ֆանկրիկէնի մահացուցակը տպեցինք սև շրջանակով (նոյնը կանենք մենք մեր բոլոր աշխատակիցների վերաբերութեամբ, որոնց կորցնելու դժբաղդութիւնը կունենանք), իսկ չէ յիշում որ Ստեփաննոս Նազարեանցի կենսագրութիւնն էլ մենք սև շրջանակով տպեցինք: Ինչ էր սրա պատճառը: Առաջինը մեր լրագրի աշխատակից էր, որ երդվել էր, չը նայելով որ օտարազգի էր, իր ամբողջ կեանքը աշխատակցել հայ լրագրին, գործել հայերի համար, երկրորդը, այսինքն Նազարեանց, մի նշանաւոր հայ էր, ոչ թէ այն պատճառով որ լ ո ւ ս ա ւ ո ր չ ա կ ա ն էր, այլ որովհետև նա մենակ շատ գործ էր կատարել հայերի համար: Իսկ թէ ինչի մենք սև շրջանակով չը տպեցինք «Մշակի» ամբողջ առաջին երեսը, կաթողիկոսի մահը հաղորդելով,—այդ մենք արդէն բացատրեցինք «Մշակի» անցեալ համարի ներքին լուրերում, պատասխանելով «Մեղու Հայաստանի» լրագրի զրպարտութիւններին: Այո, հայ-լուսաւորչականի համար իր հոգևոր գլխի մահը մ ե ծ կ ո ր ու ս տ է, իսկ նորի ընտրութիւնը ն շ ա ն ա ւ ո ր գործ է: Բայց ամբողջ հայոց ազգը լ ո ւ ս ա ւ ո ր չ ա կ ա ն ն ե ր ի ց չէ բաղկանում: Հայ-լուսաւորչական եկեղեցու հոգևոր պետի մահը ամենևին չէ վերաբերում ոչ հայ-կաթոլիկին, ոչ հայ-բողոքականին, ոչ հայ-յունադաւանին, ոչ էլ հայ-մահմետականին: Հայ-լուսաւորչական կաթողիկոսի մահը կարող է մեծ աղէտ լինել մեզ համար, հայ լուսաւորչականներիս համար, նա կարող է մեծ աղէտ լինել յատկապէս «Արձագանքի», «Մեղուի» և «Մշակի» խմբագիրների անձնաւորութիւնների համար, քանի որ երեքն էլ լուսաւորչական կրօնին են պատկանում, բայց մենք չենք կարող ընդունել որ այդ մահը նոյնքան մեծ աղէտ համարվի ա մ բ ո ղ ջ ազգի համար, քանի որ ա մ բ ո ղ ջ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Թէև երկրորդ բաժակից յետոյ խօսակցութիւնը ընդունեց ուրիշ ուղղութիւն: Տան տէրը հարցրեց.

—Երուսաղէմի մէջ այժմ ինչ սրբութիւններ են մնացել:

—Շատ սրբութիւններ են մնացել, պատասխանեց աբեղան,—որոնց թւումն է Յիսուս Քրիստոսի օրօրոցը: Իսկ այդ սուրբ օրօրոցը վաղուց է, որ թուրքերը խլել են մեզանից, պահվում է Օմարի մզկիթում: Երբ մի քրիստոնեայ մտնում է այնտեղ, սուրբ օրօրոցը սկսում է ինքն իրան օրօրվել: Այդ պատճառով քրիստոնեաներին թոյլ չեն տալիս, որ այնտեղ մտնեն:

—Անիծեալներ... բացականչեցին երկու քահանաները, որ բոլոր ժամանակը լուռ էին:

—Այլ ևս ինչ կայ, հարցրեց տան տէրը:

—Յուդայի վիրապը, պատասխանեց աբեղան, կարծես թէ դա էլ սրբութիւնների կարգումն էր:

—Յուդայի վիրապը, կրկնեց տան տիրուհին երեսը խաչակնքելով:

—Այո, Յուդայի վիրապը: Անիծեալ Յուդան դեռ կենդանի է այն խոր վիրապի մէջ:

—Ինչպէս չէ դուրս գալիս, հարցրեց տան տէրը զարմանալով:

—Խորի բերանը Աստուծոյ հրամանով յաւիտեան ծածկված է ահագին ժայռով: Երբ գալիս է աւագ ուրբաթ գիշերը, այսինքն այն գիշերը, որ անիծեալը մատնեց մեր Տէր Յիսուսին,—խորի միջից լսվում են սարսափելի ձայներ, լսվում են նրա տանջանքի հառաչանքները...

—Երևի, սատանաները չարչարում են անիծեալին, մէջ մտաւ երկու քահանաներից մէկը:

—Այո, չարչարում են... Նա միշտ կը չարչարվի և այնպէս կը մնայ մինչև Յիսուս Քրիստոսի սոսկալի դատաստանի օրը:

—Անիծեալ Յուդա... դարձեալ կրկնեցին ամեն կողմից:

—Այլ ևս ինչ կայ, հարցրեց տիկինը:

—Մի սուրբ աղբիւր, որ գոյացած է Մարիամ մագթաղենացու արտասունքներից: Կոյրերը բժշկվում են, երբ լուացվում են նրա ջրով:

—Ուղարկենք այնտեղ մեր Ֆեդկային, ասաց տիկինը, դառնալով դէպի իր ամուսինը:

Ֆեդկան նրանց փոքրիկ որդին էր, որի աչքերից մէկը ծաղկից փչացել էր:

—Բժշկութեան համար հաստատ յոյս և հաւատ պէտք է, նրանց խօսքը կտրեց աբեղան:

Աբեղայի պատմութիւնները Երուսաղէմի նուիրական տեղերի մասին հետզհետէ աւելի և աւելի հետաքրքրական էին դառնում: Նա խօսեց «Թափառական հրէայի» մասին. նա խօսեց «անբան մարգարէի» գերեզմանի մասին. նա խօսեց «ձիթենեաց լեռան» և «Գեթսեմանի ձորի» մասին. նա խօսեց «վայ-վայ-գօլի» կոչված լճակի մասին և այլն:

—Այդ ինչ լիճ է, հարցրեց տիկինը:

—Դա այն լիճն է, պատասխանեց աբեղան,—որի մէջ Յիսուս Քրիստոսը մանուկ հասակում միանգամ լողանում էր ուրիշ շատ երեխաների հետ: Չար երեխաները տանջում էին նրան: Փոքրիկ Յիսուսը վեր առեց մի բուռն աւազ, ցրվեց չար երեխաների վրա, նրանք բոլորն էլ գորտեր դարձան և մնում են մինչև այսօր, անդադար աղաղակելով «վայ-վայ»,—այդ պատճառով էլ այն լիճը կոչվում է «վայ-վայի-գօլի», որ նշանակում է վայ-վայի լիճ:

Զարմացած տիկինը, դարձաւ դէպի իր որդիները, ասելով.

—Լսում էք, զաւակներս, թէ ինչպէս է պատժվում չարութիւնը:

Նրանք կարմրեցին:

Սեղանատունը պատրաստված էր ճոխ ընթրիք: Տան տէրը մտաւ այնտեղ, տեսնելու, մի գուցէ մի բան պակաս լինէր: Նա կանչեց գանգրահեր երիտասարդին նրա հետ խորհրդակցելու:

—Ներեցէ՛ք, խնդրեմ, հարցրեց նրանից,—ձեր հայր սուրբը որպիսի գինիներ, որպիսի նախաճաշիկներ աւելի շատ է ախորժում:

Գանգրահեր երիտասարդը աչք ածեց հարուստ պատրաստութեան վրա, մի առանձին ափսոսանքով պատասխանեց.

—Այդ բոլոր գեղեցիկ պատրաստութիւններից իմ հայր սուրբը ոչինչ չէ կարող ոչ ուտել և ոչ խմել:

—Երևակայեցէ՛ք, պատուելի, ասաց տան տէրը ներողութիւն խնդրելով,—մենք համարեա անապատների մէջ ենք ապրում. հազարաւոր վերստերով մեծ քաղաքներից հեռու գտնվելով, ամեն բանից զրկված ենք: Ինչ որ տեսնում էք այստեղ, այն ևս հազիւ կարելի է գտնել. մենք բերել ենք տուել Մօսկվայից:

—Ներեցէ՛ք, տէր իմ, պատասխանեց երիտասարդը:—Ես լաւ չը կարողացայ հասկացնել իմ միտքը: Այդ բոլորը շատ գեղեցիկ է, չափազանց է և մինչև անգամ արքայավայել է, բայց իմ հայր սուրբի համար չէ:

—Ինչու:

—Նա ամբողջ տարին պահեցողութեամբ է անցկացնում, համարեա աղ ու հացով. իսկ այստեղ պահոց ոչինչ չը կայ: Ուտում է միայն սուրբ Յարութեան զատկին և սուրբ Ծննդեան տօնին, այն ևս ոչ միս, այլ սակաւ ինչ ձկեղէն: Իսկ գինիներ ամենևին չէ խմում, միայն պարզ ջուր է գործածում:

—Այդ զարմանալի է, շատ զարմանալի:

Հիւրընկալը սաստիկ դժուարութեան մէջ ընկաւ: Գանգրահեր երիտասարդը նկատելով այդ, ասաց նրան.

Սուրբ գերեզմանի պաշտօնեաները բոլորը այդպէս են: Դուք աւելի յարգած կը լինէք ձեր հիւրին, եթէ թոյլ կը տաք նրան իր սովորութիւններին հետևել: Մի պնակ խաշած սիսեռը խիստ ճոխ ընթրիք է նրա համար: Եթէ այդ էլ չը գտնվի, նա շատ գոհ կը լինի, եթէ ցամաք հացով կը կերակրվի:

Չը նայելով ժուժկալութեան այդ բոլոր խրատութիւններին, տան տէրը պատուիրեց պահոց մի քանի տեսակ կերակուրներ, որոնք աբեղային բաւական տհաճութիւն պատճառեցին, թէև նա այդ մասին քաղաքավարութեամբ լռեց:

Ընթրիքը վերջացաւ աւելի զուարճութեամբ, քան թէ սպասվում էր: Հայր սուրբը շատ նոր և հետաքրքիր բաներ պատմեց Երուսաղէմի վանքի մասին, աբեղաների խիստ ու աշխարհաթող կենցաղավարութեան մասին, ուխտաւորների տօնական հանդիսակատարութիւնների մասին, և այն հրաշքի մասին, թէ ինչպէս սուրբ Յարութեան զատկի օրը երկնքից լոյս է իջնում Փրկչի գերեզմանի վրա և սուրբ տաճարի բոլոր ջահերը, բոլոր մոմերը միանգամից վառվում են:

Նրա պատմութիւնները լցնում էին լսողների սրտերը կրօնական ջերմեռանդութեամբ, վառում էին նրանց հաւատքը և մի առանձին հոգեզմայլութեամբ նրանց սրտերը ձգում էին դէպի այն հեռաւոր բիբլէական աշխարհը, ուր ծնվել էին Աստուծոյ մարգարէները, ուր տիեզերքի Փրկիչը կատարել էր Նոր Ուխտի աստուածային պատգամները:

Ընթրիքից յետոյ, որովհետև հայր սուրբը յոգնած էր, իսկոյն սկսեցին մտածել նրա հանգստութեան համար: Բարեպաշտ տան տիկինը ինքը անձամբ առանձին խնամք էր տանում նրա անկողնի պատրաստութեան մասին: Այդ զանազան վարագոյրներով, բազմաթիւ մեծ և փոքրիկ բարձիկներով, տեսակ-տեսակ վերմակներով և դօշակներով կազմված փափուկ, փետրային անկողինը, կարծես թէ, պատրաստված լինէր Մորփէոսի ձեռքով: Եւ որպէս զի նոյն անախորժութիւնները տեղի չունենային, ինչ որ եղաւ ընթրիքի ժամանակ կերակուրների վերաբերութեամբ, տիկինը կանչեց քննարանում գանգրահեր սարկաւագին, տեղեկանալու համար նրա հայր սուրբի քնելու

ազգը միայն լուսաւորչականներից չէ բաղկանում, այլ բաղկանում է և կաթօլիկներից և բողոքականներից և այլ դաւանութիւններից, իսկ սրանց մենք չենք կարող ստիպել որ նրանք նոյնքան զգան լուսաւորչական եկեղեցու պետի մահվան նշանակութիւնը, որքան մենք ենք զգում, քանի որ նրանք, չը նայելով որ հայ են (և նոյնքան լաւ հայ են, որքան մենք), այնու ամենայնիւ պատկանում են ուրիշ դաւանութեանը: «Մշակի» խմբագիրը լուսաւորչական դաւանութեան է պատկանում, իսկ ինքն «Մշակը» ոչ մի դաւանութեան չէ պատկանում: «Մշակը» հայի հետ գործ ունի, որպէս հայի և ոչ թէ որպէս այս ու այն եկեղեցուն պատկանող անհատի հետ, նա հայի հետ գործ ունի, որպէս մի որոշ ազգին պատկանող անհատի հետ և ոչ թէ որպէս մի որոշ եկեղեցուն պատկանող անհատի հետ: Կարծում ենք որ հասկանալի է: Իսկ թէ մենք զէնք տուել ենք կամ չենք տուել մեր թշնամիների ձեռքը,—մեզ համար մի և նոյն է: Ի զուր է հաւատացնում պ. Աբգար Յովհաննիսեան որ մենք մի խոշոր սխալ ենք գործել: Մենք մեր արածը սխալ չենք համարում և հաւատացած ենք որ եթէ այժմ մեզ չեն հասկանում, վաղ թէ ուշ մեր ասածը շատ լաւ կը հասկանան: Թող այդ լինի այն ժամանակ երբ մենք այլ ևս կենդանի չենք լինի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Էրզրում, 10 յունվարի 83

—Թիւրքօ-ռուսական պատերազմից յետոյ հակառակ Բերլինի վեհաժողովի տնօրինած 61-րդ յօդուածի տրամադրութեան, այս երկրի հայ ազգաբնակութեան հարցը փոխանակ մի յաջող հետևանքի հասնելու, որին մեծամեծ յոյսերով ժողովուրդը սպասում էր, այսօր այդ խաբուսիկ յոյսերը փոքր առ փոքր չքանում են նրա սրտից: Աւելորդ եմ համարում մի մի գրի առնել մոտաւորապէս ժամանակումս պատահած հարստահարութիւնները, բռնութիւնը և կեղեքումները առանձնապէս՝ երկիւղ պահելով թէ մի գուցէ աղի արտասունք քամեմ ընթերցողների անմեղ աչերից և կամ արիւն ու թարախ կապեմ նոցա սրտերում... Մինչև հիմայ՝ անտարակոյս բաւականին ստուար հատորներ կան ընթերցասէր անձանց գրասեղանների վրա. դրանց անծանօթ չի լինի Թիւրքաց հայերի վիճակը:

Ժողովրդի՝ ընդհանրապէս գիւղացու արիւն քրտինքով շահածը սեփականութիւն է դարձել կամ պետական հարստահարիչների, կամ թիւրք-քիւրդ աւազակների, ինչպէս Համզօ, Իբօ և սոցա նման չարագործների, ճշմարիտն ասած՝ շնորհիւ մեր հոգևորականների: Հարկ եմ համարում ընթերցողի ուշադրութիւնը դարձնել՝ նոր տեղի ունեցած մի քանի անցքերի վրա, անցեալ երկու ամսուայ ընթացքում: Յիշեալ աւազակաց խումբը Բասենի մի քանի գիւղերը կողոպտելուց յետոյ մահամերձ արաւ մի քանի անձանց և որ ամենասարսափելին է յառաջ մղեց իր կոյր բարբարոսութիւնը, բռնաբարելով ու ծաղրելով կանանց ու կոյս աղջկերանց համեստութիւնը ու պատիւը. միայն դա չէ. այս ողջ տարին Բասենի երկու գաւառները սարսափահար արաւ և տակաւին նրանց ազգականները զօր սպառնալիքներով յայտնի համարձակ ժողովում են գիւղացիներից ալիւր, գարեան, գարի, պանիր, իւղ և հակառակ դէպքում որպէս թէ ծանր պատիժների ենթարկեն գիւղացիներին: Տեղական կառավարութիւնը այս չարիքների առաջն առնելու համար, վերջապէս բարեհաճեց ժանդարմայի մի խումբ հանել՝ Իբօյին և Համզօյին բռնելու նպատակով, չը նայելով որ յաջողվեց նրանցից մի քանիսին ձերբակալել, այսու ամենայնիւ դէպի Կարին գալիս ճանապարհին ձերբակալվածների միւսները ընկերները մի աներևոյթ ոյժով, յարձակվում են իրանց ընկերներով և ազատում կալանաւորներին մօտ 40—50 ժանդարմաների ձեռքից: Աւելացնենք սորա վրայ նորերումս տեղի ունեցած բռնութեամբ՝ Ղարահասանից, Խնուսից, Քղից և Բասենի Հերթև գիւղից փախցրած երեք նորապսակ կանանց և երեք կոյս աղջկերանց մահմետականացնելու համար և տաճկաց սահմանում Օլթիի հանդէպ գիւղացւոց վեց սայլ եղներուն հանդերձ ցորենի կողոպուտը, որոնք իրաւունք ստանալով տաճկաց և սահմանագլխի կառավարիչներից, սառուցի պատճառով իրանց ցորենը տանում էին՝ ռուսաց սահմանում հարևան ջրաղացներում աղալու, և ով է նոցա կողոպտողը, կանանց ու կոյս աղջկերանց փախցնող ու հաւատափոխ անողը. ի հարկէ աւազակներ—էֆենդիներ և նոյն իսկ թիւրք պաշտօնեաներ: Անմեղ արարածների ծնողները ու տղամարդիքը արդարութիւն պահանջելով, բողոքեցին Կարնոյ կառավարութեան. վերջինս փոխանակ պաշտպանելու նոցա դատը, երեքին ևս բանտարկեց, սպառնալով նոցա, որ իրաւունք չունեն իրանց զաւակներին յետ պահանջելու քանի որ նոքա արդէն ընդունել են սուրբ կրօնը, մահմետականութիւնը: Գալով գիւղացիներին, սոքա ի հարկէ ոչինչ չեն ստանում, որովհետև կողոպտողները նոյն իսկ տէրութեան քաղցած զօրքերն էին, որոնք դատաստանի առաջ վկայութիւն պիտի տային յօգուտ մի զեւորի (անհաւատի): Վերջապէս իւրեանց սիրելի զաւակները կորցնող ծնողները աղի արցունք թափելով յուսահատ դիմում են դէպի հայոց առաջնորդարանը, քաղաքական և կրօնական ժողովների օգնութիւնը խնդրելով, որոնք պատասխանում են թէ չենք կարող պաշտպանել ձեր դատը, որ մի գուցէ ճշմարտութիւնը ու արդարութիւնը պաշտպանելով՝ թիւրք կառավարիչների և փաշաների աչքերից ընկնենք, իսկ մի Օրմանեան ինչ կարող է անել. ոչինչ: Տեղւոյս թէ ժողովուրդը, թէ հոգևորականք տասնեակ կուսակցութեանց են բաժանվել, որոնք միմեանց ոտի տակ փորելով, ոտնակոխ են անում ազգի շահերը ու պատիւը: Կարնոյ մէջ միայն Տէր-Պօղոսեանք, Աղաբալեանք, Սաաֆեանք և Տէր-Մելքսեդեանք, մի հարուածով կարող են, թերևս կարողանում են ազգը մատնելու, ոտնակոխ անելով ազգի պատիւը և միանգամայն անդունդը գլորելով ամբողջ ազգութիւնը. Տէր-Մելքսեդեանք ճարպիկ լինելով միւսներից աշխատում են կեղծ ստորագրութեամբ իւրեանց արդարացնելու լրագիրների միջոցաւ, Կ. Պօլսոյ մէջ բնակվող բարեկամաց շնորհիւ:

Նորից մեր խնդրոյն գանք: Այսպէս ահա Թիւրքիայի հայը ամենուրեք սովալլուկ, խեղճ, չքաւոր և նորա սառը երակներից կաթիլ կաթիլ արիւն է հոսում: Արդ, անցնենք առաջնակարգ հարցերին, որ դեռ նոր պատահեցան Էրզրումում և իւրաքանչիւր մարդու հետաքրքրութիւնը և ուշադրութիւնն են գրաւում: Մի ամսից աւելի է որ կառավարութիւնը յանուն գաղտնի ընկերութեան կալանաւորեց 300-ի չափ հայերի (որոնցից այժմ մինչև 100 հոգի մնում են բանտում, միւսներին արձակեցին), խառն ի խուռն թէ քաղաքացիներից և թէ գիւղացիներից, որոնք պատկանում են ընդհանրապէս երկրագործ և արհեստաւոր դասակարգերին: Սկզբում գործը սկսվեց մի անհատական դէպքից և այժմ մի ծանրակշիռ կերպարանք ստացաւ կառավարութեան աչքում. պարզն ասած պատահարը ծնաւ մի հայ քահանայից, սակայն այդ պատահարը ուռաւ, փքուաւ շնորհիւ հայ մատնիչների՝ կարծես այս անգամ էլ հլու հպատակ ցոյց տալով մեր սեփական ազգային յատկանիշին: Թէպէտ և իրողութիւնը ինքնըստինքեան զուրկ էր կարևորութիւնից, բայց կառավարութիւնը յափշտակվելով մատնիչներից՝ և իր անհեռատես չարժվելուց, ահագին աղմուկ ու սարսափ գցեց երկրի մէջ. ահա թէ ինչպէս: Բալաս անունով մի արհեստաւոր իր մի յանցանքի համար՝ կառավարութիւնը նրան կալանաւորեց. ինչպէս սովորվեցաւ ադնիւ պարոնը վերոյիշեալ կուսակցութեանց դրդմամբ վճռել էր մատնութեան գործը առաջ տանել. քննութիւն տալիս առանց պահանջելու կառավարութեան կողմից, ներկայացրեց կառավարութեանը զանազան թղթեր, ընկերական դաշնագրեր, հաշուեցուցակներ և միանգամայն յայտնեց թէ ինչպէս ինքը պատկանելիս է եղել այդ գաղտնի ընկերութեան, մինչդեռ այդ ընկերութիւնը իր բազմամեայ կազմակերպութիւնից դէսը չէ ունեցել երբէք ձըգտումներ գաղտնի նպատակների համար, այլ դա բոլորովին կարնեցւոց յայտնի կազմուած էր սոսկ բարեգործական նպատակով: Բոլորովին հակառակ իրերի ճշմարտութեան՝ իշխանութեան գլուխ Վալի-փաշան և այլ պաշտօնեայք գործին խոշորացոյցով զիտեցին և նորան մի այնպիսի ընթացք տուին, որով ինքեանք հաւատացին և հաւատացրին ու հեռագրեցին ամեն կողմ, թէ հայերը արդէն ապստամբվելիս են եղել և իրանց կարծիքով պէտք էր պատրաստ ունենային, ի հարկէ, թընդանօթներ, հրացաններ և այլ ռազմամթերք.—մի ժողովուրդ՝ որ գոնեա ասեղ էլ ունենար... Ուստի այդ իսկ հաւատով հէնց առաջին գիշերը քաղաքը պաշարման վիճակի ենթարկվեց, բոլոր զինուորներին զէնքի և պատրաստականութեան կոչելուց յետոյ, զինեալ ժանդարմներով կառավարութեան մի խումբ անձինք, անզթաբար և ահարկու կերպով տներում խուզարկեցին, խեղճերին կալանաւորեցին, մի քանի մազաղին կնքեցին: Գործը զայրացաւ մանաւանդ երբ կառավարութեան ձեռք անցան լիտօգրաֆիայի քարեր, որոնք մի արհեստաւոր կալանաւորի *) գործիքներ էին:

Այսպէս ահա ներքին մատնութիւններ, ներքին կրքերի ազդեցութեան տակ, ընկերական դաշնա-

*) Յիշեալ արհեստաւորը մի ժամանակ ազգային դպրոցում գծագրութեան և աշխարհագրութեան ուսուցիչ էր: Այժմ ամենաստոր պաշտօն ընդունելով թիւրք կառավարութիւնից, լրբաբար մատնում էր ժողովրդին, մինչև անգամ յանդգնեց ասելու թէ ընկերութեան պարագլուխները՝ Ներսէս պատրիարքն է և Խրիմեան հայրիկը: Այդ մարդը ինքը տփխիսցի է:

սովորութիւնների մասին:

—Այդ ինչ է, յարգելի տիկին, բացականչեց զանգրահեր երիտասարդը զարմանալով.—դուք, երևի, մտածել էք իմ հայր սուրբին մեղքի մէջ ձգել. աւելի շուտով նա յանձն կառնի պառկել Սադայէլի գրկում, քան թէ այդ փառաւոր անկողնի մէջ:

Տիկինը վիրաւորվեցաւ երիտասարդի երկմտանի նկատողութիւնից: Երիտասարդը շուտով ուղղեց իր սխալը, աւելացնելով.

—Երուսաղէմի խստակեաց աբեղաները մեղք կը համարեն այս տեսակ փառաւոր անկողինների մէջ քնելը: Իմ հայր սուրբը ունի իր առանձին անկողինը, որ միշտ իր հետ է ման ածում. նրա մէջ կը պառկի:

Այդ խօսքերի հետ երիտասարդը մտաւ այն սենեակը, ուր դրած էին իրանց իրեղէնները, և բերեց այնտեղից կաշւա մաղից պատրաստված մի վերմակ և մի փոքրիկ բարձ, մէջը լցրած խոտով ու երեսը պատած սև սաֆիանով: Դրանց հետ էր այն մաշված կապերտի կտորը, որ տարածված էր գեղեցիկ գիւանի մանիշակագոյն ատլասի վրա, և որին հայր սուրբը գործ էր ածում և՛ իբրև օթոց և՛ իբրև զօշակ քնելու ժամանակ:

—Ահա նրա մահճի բոլոր պարագայքը, ասաց երիտասարդը, ցած դնելով ցնցոտիները:—Այդ տեսակ մահիճը լաւ է այն կողմից, որ նրա մէջ դժուար է երկար քնել, և այդ իմ հայր սուրբի համար շատ հարկաւոր է: Իսկ այն փառաւոր անկողինը հանգիստ քուն կը բերէ. դա շատ վատ է, վտանգաւոր է:

Տիկինը չը գիտէր զարմանալ, թէ ծիծաղել երիտասարդի միամտութեան վրա: Վերջը չը կարողանալով զսպել իր համբերութիւնը, ասաց.

—Չէ որ քնում են հանգստանալու համար:

—Այդ ուղիղ է, պատուելի տիկին, բայց ոչ ամեն մարդիկ: Իմ հայր սուրբը գիշերվայ մէջ մի ժամ հազիւ է քնում. յետոյ զարթնում է, ճրագը վառում է, սկսում է կարդալ: Ամեն գիշեր պէտք է ծայրէծայր վերջացնէ Դաւթի սաղմոսների ընթերցումը: Յետոյ կարդում է Սօղոմոն իմաստունի առակները, յետոյ մարգարէութիւնները, յետոյ Պօղոս առաքեալի թղթերը, և միւսները այդ կարգով: Մի այսպիսի կոշտ անկողին անհրաժեշտ է, որ քունը չը յաղթէ մարդուն: Բայց դարձեալ երբեմն չար սատանան հակառակվում է և քունը յաղթում է: Դրա համար իմ հայր սուրբը հագնում է բոլորովին այլ տեսակ շապիկներ, քան թէ հագնում են հասարակ մարդիկ:

Տիկնոջ զարմացումը այժմ փոխվեցաւ հետաքրքրութեան: Նա հարցրեց.

—Ի՞նչ տեսակ շապիկ:

—Եթէ պատուելի տիկինը հետաքրքրվում է, ես այս րոպէիս կարող եմ ցոյց տալ:

Երիտասարդը դարձեալ մտաւ այն սենեակը, ուր դրած էին իրանց իրեղէնները: Բազմաթիւ մեծ և փոքրիկ արկղներից մէկը բաց արաւ, և այնտեղից դուրս բերեց տօպրակի պէս մի բան, որը ֆուֆայկայի նմանութիւն ունէր այն կողմից, որ երկու նեղ թևքեր ունէր: Տիկինը մինչև անգամ վախեցաւ իր ձեռքով շօշափել այդ օտարոտի շապիկը, և միայն հեռուից սկսեց նայել նրա վրա: Միայն ինկվիզիցիան կարող էր հնարել մի այսպիսի սատանայական զգեստ իր դատապարտեալներին տանջելու համար: Շապիկը գործված էր նոյնպէս կոշտ մաղից, բայց նրա հիւսվածքի մէջ փայլում էին հազարաւոր մանրիկ ասեղիկներ, որոնք իրանց սուր ծայրերը դարձրել էին դէպի այն կողմը, որ պիտի շօշափվէր մարմնի կաշու հետ:

—Դա կոչվում է «զգաստութեան շապիկ», բացատրեց երիտասարդը:—Դա արթնութեան մէջ է պահում մարդուն: Դա տանջում է մարմինը և զօրութիւն է տալիս հոգուն: Մեր վանքի բոլոր աբեղաները այս տեսակ շապիկներ են հագնում:

—Այդ սարսափելի է, բացականչեց տիկինը:—Ուրեմն նա հիմա էլ հագած ունի:

—Այո:—Ես էլ նոյն տեսակ ունեմ հագած:

Երիտասարդը իր օձիքը բաց անելով, ցոյց տուեց իր «զգաստութեան շապիկը»: Տիկինը սոսկաց:

Միւս օր, առաւօտեան պահուն, այդ տան մէջ կատարվեցաւ մի հանդիսաւոր մաղթանք: Հայր սուրբը ջուր օրհնեց մի խաչով, որի մէջ, ինչպէս հաւատացնում էր, ամփոփված էր «կենաց փայտի» մի մասը: Ջրօրհնութեան միջոցին կարդացվեցաւ աւետարան, երգվեցան զանազան հոգևոր երգեր:

Ամբողջ ընտանիքը, ծառաները, աղախինները և հարևաններից շատերը հաւաքված էին ընդարձակ դահլիճում, ուր կատարվում էր այդ հոգևոր ծիսակատարութիւնը: Հայր սուրբը օրհնած ջուրը սրսկեց հանդիսականների վրա, և երբ վերջացրեց, նախ տան տիրուհին և նրա ամուսինը մօտեցան համբուրեցին խաչն ու աւետարանը, յետոյ նրանց որդիները, և ապա մնացած բազմութիւնը, բոլորը համբուրեցին և օրհնութիւն առին:

Երբ ամեն ինչ վերջացած էր, օտարները հեռացան, դահլիճում մնացին միայն տանեցիքը: Հայր սուրբի կառքը արդէն սպասում էր դրանը, նա շտապում էր ճանապարհ ընկնել: Բայց տան տիկինը խնդրեց, որ մի փոքրիկ նախաճաշիկ անեն, և յետոյ ճանապարհ ընկնեն: Հայր սուրբը յարգեց նրա խնդիրքը:

Նախաճաշիկից յետոյ, երբ խմում էին վերջին բաժակները և ցանկանում էին հայր սուրբին յաջողութիւն ու բարի ճանապարհ, մօտեցաւ տան տէրը, և կրկին անգամ համբուրելով յարգելի հիւրի աջը, տուեց նրան մի հաստ ծրար ասելով.

—Համբուրեցէք այդ փոքրիկ նուէրը որպէս այրի կնոջ լուման: Ես քրիստոնէական պարտաւորութիւն եմ համարում իմ կարողութեան չափով մասնակից լինել այն օժանդակութեանը, որ նպատակ ունի թեթևացնելու Երուսաղէմի սուրբ տաճարի պէտքերը:

Ծրարի մէջ կար 5,000 րուբլ արծաթ:

Հայր սուրբը օրհնեց նրա առատաձեռնութիւնը, խոստացաւ հինգ անգամ պատարագ մատուցանել Երուսաղէմի սուրբ տաճարի սեղանի վրա նրա և իր տիկնոջ հոգիների փրկութեան համար: Բացի դրանից, ընծայեց տան տիկնոջը մի «տէր-ողորմեա», որ շինված էր ձիթապտուղի կորիզներից: Ասաց, որ այդ ձիթապտուղները հասարակ տեսակից չեն, այլ քաղված են Ձիթենեաց լեռան նուիրական ծառերից, որոնց հովանիների ներքոյ շատ անգամ հանգստանում էր Յիսուս Քրիստոսը, ուր շատ անգամ խօսում էր նա իր ամենանշանաւոր քարոզները:

—Այն օրից անցել է տասն և ինն դար, աւելացրեց աբեղան,—այն նուիրական ծառերը, որ արժանացել էին իրանց հովանու ներքոյ հիւրասիրել մարդկութեան փրկչին, մինչև այսօր կենդանի մնում են:

Յետոյ նա ընծայեց տան տիրոջ երեխաներին մի-մի հատ սադափէ փոքրիկ խաչեր:—Այդ սադափը, ասաց նա,—հանված է այն ծովից, որտեղից անցաւ Մովսէսը Իսրայէլի որդիների հետ և ազատեց նրանց փարաւոնի գերութիւնից: Եւ այդ պատճառով այդ խաչերը կրողները ազատ կը մնան ամեն տեսակ չարից ու փորձանքից:

Տան տէրը և տան տիրուհին շատ գոհ մնացին իրանց ստացած ընծաների մասին և մեծ շնորհակալութեամբ ճանապարհ դրին յարգելի հիւրին:

Նա դարձեալ իր օտարոտի քօղը, որի վրա նըկարված էր վերջին դատաստանի սոսկալի պատկերը, ձգեց դէմքի վրա, դուրս եկաւ և նստեց ծածկված կառքի մէջ: Կառքը մեկնեցաւ:

Գիւղացիների բազմութիւնը դարձեալ չը կարողացաւ տեսնել այդ խորհրդաւոր աբեղայի երեսը: Բայց այդ բարի և կրօնասէր գիւղացիները երկար ժամանակ չէին մոռանում հայր Անտոնիոսի ու նրա սարկաւագ Ամբրոսիոսի հետաքրքիր պատմութիւնները Երուսաղէմի նուիրական տեղերի մասին...

(Կը շարունակվի)

գիր, և մի կարգ տգէտ կալվածատէրերի անհերպաշնակ քննութիւններ, նոքա բոլորեքեանք մի զանգուած կազմելով ոյժ և զօրութիւն տուին Թիւրք կառավարութեան կասկածներին, իբր թէ հայերը արդէն ապստամբվել են ուղում ընդդէմ սուլթանի, մինչդեռ նմանօրինակ կասկածների նշոյլն անգամ չէ երևում հայ ժողովրդի մէջ։ Թիւրք կառավարութեան բռնած ընթացքը և ուղղութիւնը մի զոհացուցիչ հետևանք չարտադրեց, բացի իւր մոլեռանդ ազգի վայրենի կրքերը գրգռելուց և մի անհաշտ ատելութիւն զարթեցնելուց ընդդէմ հայ տարրին, դժբախտաբար առանց մի իրական վէրք գտնելու որի վերայ ձեռ դնէր և գեղ ու դարման մատակարարէր։ Եւ տեսէք կառավարութեան զայրոյթը մինչև ուր է հասնում։ կալվածատէրների գործողութիւնից մի քանի օր վերջ (8 դեկտ. 1882) պաշտօնապէս փակել տուաւ 28-ի չափ խանութներ (մեծամասնութեամբ հայերին) որոնք պարապում են վինագործութեամբ, հաստատելով անշուշտ թէ սոքա կապ և յարաբերութիւն ունեն գաղտնի ընկերութեան հետ, մի և նոյն ժամանակ հաստատելով Թիւրք ժողովրդեան մէջ այն լուրը թէ, «կարնոյ հայոց եկեղեցու տակից գտել են 6,000 հրացան և 6 թնդանօթներ» և սորանից կարելի է հասկանալ թէ ինչ աստիճան գրգռված է մոլեռանդ Թիւրք ժողովուրդը. մինչև անգամ դուրս են հանել այսպիսի մի լուր թէ «Սվազում հայերը յարձակվել են Թրքաց մզկիթների վերա և 200 տաճիկ սպանել են»։ Արդ՝ դիւրին է աչքի առաջ բերել հայ գիւղացիների դրութիւնը, որոնք ամէն վայրկեան հալ ու մաշ են լինում յայտնի համարձակ սպառնալիքների տակ։ Անպատեհ մի բան չի լինի եթէ մասնաւորապէս ի նկատի առնենք բանտարկվածների ընտանեկան վիճակները. Ինչպէս վերևում ասացինք դոքա պատկանում են ընդհանրապէս աղքատ, չքաւոր դասակարգին և հասկանալի է, թէ սոքա ապրում են և ապրեցնում իւրեանց ընտանիքներին օրական մի հացի բաւականացնող պարէնով։ Չը նայելով որ կարնոյ մէջ շատ մեծամեծ հարուստներ պակաս չեն, սակայն ինչ արած որ օգնելու սկզբունքով մի փոքր սիրտ էլ չունին, որոնց շնորհիւ այսօր աղքատ բանտարկուածների ընտանիքները փողոցներում բոկոտն ու քաղցած հաց են մուրում իւրեանց թշուառ զաւակներին կերակրելու համար։ Ուստի ճարը մնում է երկնից հրաշագործութեան այս տարաբաղդ ժողովրդին նոր կեանք տալու. դժբախտաբար հրաշքների դարն էլ անցել է...

Չը նայելով որ գործը առ այժմ թուլացել է, ձերբակալութիւնք դադարած, այնու ամենայնիւ քննութիւնք շարունակվում են։ Մենք չը գիտենք Թիւրք կառավարութիւնը ինչ ձև ու կերպարանք պիտի տայ գործին, և ինչ վճիռ պիտի արձակէ կալվածատէրների մասին։ Ինչ որ էլ լինի, նա իւր բռնած ուղղութեան մէջ չարաչար սխալվել է, չունենալով սոյդ ապացոյցներ թէ հայերը ապստամբվելու միտք ունեն։ Նա հիմնվելով հայ սոսր մատնիչների ասածներին, մինչև անգամ դէպի Կովկաս հայախօս Թիւրք լրտեսներ է ուղարկել, յանձնելով նոցա կալվածատէրվածներից խլած մի քանի թղթեր որ գործով խաբեն ռուսահայերին՝ թէ իւրեանք ընկերութեան անդամներ են և այդ սոսր միջոցով քաղել մի արդիւնք Ռուս կառավարութեանը յայտնելու համար։ Սակայն սխալ է յուսալ թէ ռուսաց արդարադատ կառավարութիւնը՝ որը գիտէ գնահատել պիտանին և անպէտանը՝ դոցա պիտի պատասխանէ ծիծաղով և անարգանքով։ Այսպէս ուրեմն վերջացնում եմ նամակս յուսալով որ այս անգամ էլ մի պաշտօն ստանձնեցի գուժել հայերիս կեանքն ու դրութիւնը դարձեալ հայերիս շնորհիւ։

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կլեմանսօի օրգան «Justice» լրագրում, յունվարի 20-ից, Կամիլ Պէլտան, մատնացոյց անելով վերջին օրերում կուրսերի ընկնելու վրա փարիզում, մի կրակոտ յօդուած գրեց «գահի ակնկալողների» կուսակցութեան դէմ։ «Նրա շարքերում—ասում է նա—մի քանիսները ծագում են Հուգո Կապէտից. նրանց նախնիքները կրում էին սաղաւարտներ և զրահներ, ապրում էին Լուվրում կամ Վերսալեան պալատում. միւսները պատկանում են աւելի հին ազնուականութեան. նրանք ծագում են Աբրահամից։ Նրանք բարոնի տիտղոս են կրում, բայց իսկապէս ներկայանում են որպէս երեք պրօցենտեան րէնտայի դուքսեր և բօրսայի կոմսեր։ Նրանց նախնիքները համեստ կերպով ապրում էին Ֆրանկֆուրտի կամ Լիսաբոնի հրէական թաղերում և նրանց ձեռքում գէնքը կշիռքի փոխվեցաւ։ Բայց ժամանակները փոխվեցան և այժմ երկրորդները հովանաւորում են առաջիններին։ Պատմում են, որ այդ ֆինանսական իշխաններից երկուքը սպառնում էին պ. Բրիսսոնին, որ կուրսերը կընկնեն, եթէ հանրապետութիւնը կը համարձակվի աքսորել իշխաններին Ֆրանսիայից։ Այդ երեքից մէկը պատկանում է, ինչպէս լսվում է, միջազգային բանկիրների ամենայայտնի սերունդին (պարզ ակնարկութիւն Ռոտշիլդի վրա։) Հետաքրքիր կը լինէր գիտենալ, միթէ Ֆրանսիան նորա համար միայն գահընկէց արաւ Բօնապարտներին և Բուրբոններին, որ ստորադրվենք որ և է բարօն Նիւսինգէնի իշխանութեանը։ Ի հարկէ, Նիւսինգէնները շատ նշանաւոր անձնաւորութիւններ են դարձել։ Նրանք թողնում են ուրիշներին գործել սուսերներով, թնդանօթներով, իսկ իրանց ձեռքերում բռնում են «պատերազմի նեարդը։» Այո, իսկապէս, բարօն Նիւսինգէն զօրեղ է, շատ զօրեղ է, բայց աւելի լաւ կը լինէր, եթէ նա օգուտ քաղէր իր զօրութիւնից աւելի համեստ կերպով։

—«Голосъ» լրագրի Վիեննայի թղթակիցը հաղորդում է հետևեալը։ Կ. Պօլսից ստացված լուրերի համեմատ, այնտեղ կանչված Վիեննայի Թիւրքաց դեսպան Էդհէմ-փաշա, կը նշանակվի մեծ վէզիր և վերանորոգութիւններ կը մացնի Հայաստանում։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գլխարկներ ծախողի մանիֆէստը։ Փարիզում պատերի վրա կպցրած է գլխարկներ պատրաստող մի գործարանատէրի հետևեալ մանիֆեստը, որպէս նմանողութիւն Նապօլէոնի մանիֆէստին։ «Մանիֆէստ։ Իմ համաքաղաքացիներ։ Գլխարկային արուեստը ընկնում է։ Մի քանի անձինք, ջղային տանջանքներին ենթարկված, յուզվում են։ Ժողովրդի մեծամասնութիւնը զզուանք է զգում դէպի իր գլխարկները։ Հաւատ չունենալով դէպի ներկան, ըստ երևոյթին, սպասում է ապագային, երբ աւելի անձրև կը լինի։ Ձեզ խոստացան գլխարկային վայելուչ և թեթև ձև։ Սուտ խոստմունքներ։ Նրանք բոլորը անկատար մնացին։ Դուք այլ ևս գլխարկային գործարանատէրեր չունէք։ Հարստահարել գնողին՝ չէ նշանակում հոգ տանել նրա գլխի զարդարանքի վրա։ Ձեր հնարքները պակասեցին։ Մեծ անուն ունեցողը (Բէնէ Պէնօ) ես եմ, միակ մարդը Ֆրանսիայում, որը գրաւել է 7,300,000 գնողների։ 1882 թւի ապրիլի 1-ից, երբ ես հրաւէր կարդացի ամէն ճաշակի մարդկանց, ես լաւութիւն էի պահպանում։ Անվրդով ես դիտում էի իմ հակառակորդների իզուր ջանքերը։ Հեռու երկմտութիւն։ Իմ սկզբունքը պարունակվում է ժողովրդի իրաւունքի մէջ՝ ազատ կերպով ընտրել իր համար գլխի զարդարանք։ Հերքել այդ իրաւունքը՝ նշանակում է դիպչել ժողովրդի բարձրագոյն իրաւունքներին։ Ֆրանսիացիներ, յիշեցէք այս խօսքերը. «Ամենամեծ կօնկուրէնցիա Բէնէ-Պէնօի գլխարկների համար, Րիշելիօ փողոց, 94։ Անհաւատալի գին՝ 18 ֆրանկ։ Չը զարդարել իր գլուխը Պէնօի գլխարկով այն նշանակութիւն ունի, որ դրպանում ոչ մի Նապօլէոն չը կայ։»

* * *

Համալսարան Եապօնիայում։ «Моск. Телегр.» լրագրում կարդում ենք. «Մեզ մօտ, դժբաղդաբար, շատ քիչ տեղեկութիւններ են տարածված Եապօնիայի մասին, այն ինչ այդ երկիրը, որը յառաջադիմութեան ճանապարհի վրա հսկայական քայլեր է անում, ամենախոր ուշադրութեան արժանի է։ Դեռ ևս նորերումս, ինչպէս յայտնի է, Միկադօն դիմեց իր հպատակներին մի շրջաբերականով, որի մէջ յայտնելով երկրի մէջ սահմանադրութիւն մացնելու անհրաժեշտութեան մասին, սահմանադրական հիմնարկութիւններ աստիճանաբար մացնելու մի պլան նախագծեց։ Տօկիօում եղած համալսարանը իր զարգացման մէջ նոյնպէս մեծ յառաջադիմութիւններ է անում։ Այդ համալսարանի պաշտօնական հաշիւից երևում է, որ նա բաղկացած է իրաւաբանական, մաթեմատիքական, գրականական և բժշկական ֆակուլտետներից։ Գիտութիւնների կուրսը համալսարանում չորս տարվան է։ Ուսանողներ համալսարանում դեռ ևս քիչ են։ Բոլոր ֆակուլտետներում և բաժիններում, միասին վերցրած, 202 ուսանողներ կան, որ, ի հարկէ, շատ քիչ է 35 միլիօն բնակիչներ ունեցող մի երկրի համար։ Բայց պէտք է նկատել, որ Եապօնիայում շատ ուրիշ բարձրագոյն ուսումնարաններ կան։ Տօկիօեան համալսարանի 23 ուսանողներից, որոնք արտասահման են սովորում, 9 մարդ գտնվում է Ամերիկայում, 10—Անգլիայում և 4—Ֆրանսիայում։ Ինչ որ վերաբերում է եապօնական համալսարանի գիտնական ույժերին, դրանք այսպէս են. իրաւաբանական ֆակուլտէտում երկու պրօֆէսօրներ, որոնցից մէկը անգլիացի է, միւսը—ամերիկացի, և 6 եապօնական դասախօսներ. մաթեմատիկական ֆակուլտէտում 19 պրօֆէսօրներ կան, որոնցից 2 գերմանացիք են, 2 ֆրանսիացի, երկու անգլիացի, իսկ մնացածները տեղացիք են։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 21 յունվարի։ Պատերազմական մինիստրի պաշտօնի մէջ հաստատված է գեներալ Տիբօդէն։ Ծովային մինիստրութեան ժամանակաւոր կառավարիչ նշանակված է երկրագործութեան մինիստր Դեմագի։ Պատգամաւորների ժողովի մէջ կարդացվեցաւ Ֆալիերի ճառի շարունակութիւնը արքայազն իշխանների մասին։ Մինիստրը յայտնեց թէ, որովհետև հանրապետութեան անկման դէպքում իշխանները նրա յաջորդներ են, ուրեմն հանրապետութիւնը պէտք է օգուտ քաղէ ինքնապաշտպանութեան իրաւունքից։ Այնու ամենայնիւ կառավարութիւնը համաձայն չէ, որ իշխանները և նրանց ընտանիքները գլխովին աքսորվեն, այդ միջոցը չափից դուրս խիստ համարելով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 յունվարի։ Յունվարի 19-ին Ձմերային պալատի մէջ շքեղ պարահանդէս կար։ Հրաւիրվածները 2,500 անձինք էին։ Պարը Նիկօլաեվսկի դահլիճի մէջ էր։ Երաժիշտները ռուսաց կարմիր հագուստներ ունէին։ Թագաւորը հագել էր կավալերգարդների համազգեստը։ Թագուհին հագել էր վարդագոյն ատլասի հագուստ արծաթէ կարերով և զարդարանքներ ունէր մեծահատիկ բրիլիանտներից։ Պարը շարունակվում էր մինչև կէս գիշեր։ Հիւրերը հեռացան գիշերվայ $1^1/_2$ ժամին։ Փոխադարձ կրեդիտի ընկերութեան մէջ եղած գեղծումների մասին դատաստանական քննութիւնը երկարատև կը լինի, որովհետև դատաստանական նիւթի ամենաանշան մասը միայն քննված է։ Կովկասեան տրանզիտի մասին առանձին խորհուրդի մէջ յօգուտ և հակառակ տրանզիտի՝ ձայները հաւասար բաժանվեցան։

ՓԱՐԻԶ, 21 յունվարի։ Արքայազն իշխանների հարցի վերաբերութեամբ պատգամաւորների ժողովը որոշեց. „Մի ժամանակ թագաւորող տան անդամները չեն կարող ունենալ ոչ ընտրողական և ոչ վարչական պաշտօններ։ Վտանգաւոր համարված իշխանները կարող են արտաքսվել հանրապետութեան նախագահի հրամաններով։ Դրանցից առանց թոյլտւութեան Ֆրանսիա վերադարձողները ենթարկվում են կալանաւորման մինչև 5 տարի ժամանակով“։ Պատերազմական մինիստրը յայտնեց, որ օրէնքը չէ զրկում իշխաններին աստիճաններից, եթէ նրանք արձակվում են իրանց պաշտօններից։ Նա աւելացրեց, որ զօրքերը գիտեն իրանց պարտականութիւնը և որ նրանք կարող են պաշտպանել հանրապետութիւնը։ Փարիզը հանդիստ է։

ԲԵՐԼԻՆ, 22 յունվարի։ Ռուսաց կայսրի թագադրութեան մասին լուրը այստեղ լաւ տպաւորութիւն է գործում և մի նշան է համարվում հանգստութեան հաստատման համար։

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի։ Ֆրանսիական սենատը արքայազն իշխանների մասին օրէնքը կը քննէ երեքշաբթի։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Լամանշի մէջ ռուսաց „Սեկունդուս“ նաւը, որ Տագանրոգից կարդօֆ էր տանում, դիպաւ անգլիական նաւին և վնասվեցաւ։ Այնուհետև „Սեկունդուս“ գնաց Պլիմուտ հետազօտված լինելու համար։

ԲԵՐԼԻՆ, 22 յունվարի։ Կայսրը մրսեցաւ, բայց ընդունում է զեկուցումներ։ Կիրակի կայսրի նախագահութեամբ խորհուրդ կայացաւ պատերազմական տեխնիկական հարցերի վերաբերութեամբ։ Բիսմարկ սաստիկ հիւանդ է ոտքերի վէնաների բորբոքմամբ։ Նրան անհրաժեշտ է կատարեալ հանգստութիւն, և այդ պատճառով նա դրեթէ չէ պարապում գործերով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Լուր է տարածված, որ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը ամառը կուղևորվի Ռուսաստանի հարաւը նորերումս կառուցված երկաթուղիները քննելու համար և նոր երկաթուղիների կառուցման անհրաժեշտութեան մասին մինիստրութեան ներկայացրած յայտնութիւնները ստուգելու համար։ Սինօդը առաջարկեց առաջնորդներին միջոցներ գործադրել եկեղեցիների մէջ հրդեհ ընկնելու դէմ։ Յունվարի 20-ին նահանգական ֆինանսական հիմնարկութիւնները միացնող մասնաժողովը նորից սկսեց իր պարապմունքները։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 22 յունվարի։ Բ. Դուռն ուղարկած շրջաբերականը իր ներկայացուցիչներին օտար պետութիւնների մօտ, պահանջում է իրագործել Բերլինի դաշնագրի այն որոշումները, որոնք վերաբերում են Բօլգարիայի հարկին և Թիւրքաց պետական պարտքի մի մասին, որ պէտք է հատուցանեն Չերնօգօրիան, Սերբիան և Յունաստանը նրանց զիջած երկիրների փոխարէն։

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի։ Սերբիային և Ռումինիային թոյլ է տուած մասնակցել կօնֆերենցիային խորհրդակցական ձայնով և միմիայն իրանց վերաբերեալ առարկաների մասին։

ՄՕՍԿՎԱ, 23 յունվարի։ 1883 թուականի նախահաշւի համեմատ քաղաքային եկամուտներ հաշուած են 4,920,384 ր։

ԲԵՐԼԻՆ, 23 յունվարի։ Երէկ հասաւ այստեղ Շտուտգարտից Մեծ իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչ Աւագը, իջաւ ռուսաց դեսպանատանը և մտադիր է այսօր Ս. Պետերբուրգ ուղևորվել։ Բիսմարկի առողջութիւնը լաւ է։

ՓԱՐԻԶ, 23 յունվարի։ Իշխան Նապօլէօն հիւանդացաւ և տեղափոխված է Օտելի հիւանդանոցը։ Օրլէանի իշխանների դէմ գործադրված միջոցների պատճառով ֆրանսիական դեսպանը Վիեննայի մէջ, Դիւշատել հրաժարվեցաւ իր պաշտօնից։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յունվարի։ Յունվարի 21-ին Թագաւորը այցելեց Ալեքսանդրեան կադետների կորպուսը, բաւական մնաց և, հեռանալով ցանկացաւ հիմնարկութեանը այսուհետև էլ պահպանել կադետային կորպուսների աւանդութիւնները։ Երեկոյեան կայսրը և կայսրուհին ներկայ էին Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալեքսանդրովիչի տուած պարահանդէսին։ Հրաւիրվածները 350 հոգի էին։ "Journal de St. Petersbourg„ լրագիրը հերքում է լուրերը արտաքին գործերի մինիստրի շրջաբերականի մասին նրա արտասահմանեան ճանապարհորդութիւնների վերաբերութեամբ, նոյնպէս և „Русскія Вѣд.“ լրագրի հաղորդութիւնը, իբր

թէ տեկինցիք մօտաւոր են յարձակուել ռուսաց զօրքերի վրա Գէօկ-Տէպէի մէջ։ Անապատը հանգիստ է, միայն մի քանի պահապան զինուորներ ենթարկուեցան յարձակման և երեք մարդ կորցրին։ Դրա համար տեղացիները պատժված են։ Լուր է տարածված, որ ռուս-չինական սահմանները որոշելու համար ապրիլ ամսին կուղևորվի մի մասնաժողով Պրժեվալսկու նախագահութեամբ։

ՎԻԷՆՆԱ, 23 յունվարի։ Պատգամաւորների ժողովին ներկայացրած է օրինագիծ պահեստի զօրքերի մասին, որոնց թիւը լինելու է 138,000 մարդ։ Աւստրիական դեսպանը Կ. Պօլսի մէջ յանձնեց Բ. Դրանը մի յայտագիր աւստրիական երկաթուղիները Թիւրքաց երկաթուղիների հետ միացնելու մասին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յունվարի։ Ռուսաստանի և արտասահմանի մէջ գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւնը ծածկելու և նրան տեղեկ կերպարանք տալու, արմատական սօցիալիստական վարդապետութիւններին համակրելու և ի միջի այլոց ֆրանսիական կօմունային գովելու համար „Отечественныя Записки“ ամսագրի հրատարակող կրաեվսկուն և խմբագիր Սալտիկօվին (Շչեդրին) տուած է երկրորդ նախազգուշութիւն։

ԽԱՐԿՕՎ, 23 յունվարի։ Տօնավաճառը վերջացաւ։ Շատ ապրանքներ մնացել են պահեստների մէջ։ Երդուեալ հաւատարմատարների ժողովը կարծիք յայտնեց յօգուտ մահուան պատժի վերցնելու քրէական օրէնքների նոր կանօնագրութեան մէջ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ, ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ
(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

համեմատեցէք թէյ

1 ր.	10 կ. թէյի	հետ ամէն տեղ	1 ր. 30 կ.
1 „	20 „	. . . .	1 „ 60 „
1 „	40 „	. . . .	1 „ 90 „
1 „	60 „	. . . .	2 „ 20 „
1 „	80 „	. . . .	2 „ 50 „
ամենալաւը 2 ր.		. . . . .	3 „ ——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բալըի կօնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տուրների գրիչների, Դասսի հրացանների, Վեկլիի րէվօլվերների, Բարնոբիի Թամբերի, Մեկկնի ամաններ, Կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբօմներ և այլն և այլն։

53—100

КЕЛЕРСКАЯ УКСУСНАЯ ЭССЕНЦІЯ.

22—50

Մի ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ օրիորդ, ՎԻԷՆՆԱՅԻՑ եկած, միջին հասակի, կը կամենար ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀՈՒ կամ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀՈՒ պաշտօն ունենալ Թիֆլիսի մի լաւ ընտանիքում։ Կարող է և ԳԱԻԱՌՆԵՐԸ գնալ։

Հարցէն „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը։

5—10

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ
„ԱՂԲԻՒՐ“
ամսագրի I համարը

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

I Շնորհաւոր նոր տարի, բանաստեղծութիւն. . . . . . . Ղ. Աղայեանց
II Ուրիշի բուն ը քեզ բուն չի դառնալ. ծիծեռնակների կեանքից—օր. Մ.
III Օձամանուկ և Արևահատ ազգային հէքիաթ. . . . . Ղ. Աղայեանց
IV Թագաւոր և Արհեստաւոր (վրացերէնից). . . . . . . օր. Ն. Տ. Մ.
V Աղաւնիներ (Տուրգենևից) Րաֆֆի։
VI Հետաքրքիր լուրեր. Զուարճալիք։
VII Հանելուկներ, շուտասելիքներ բերուններ, շախմատի, Թուաբանական խաղեր և այլն։
VIII Թիթեր, նոտաներով երգ.

Երկրորդ բաժին.

I Խմբագրութեան կողմից.
II Մատենախօսութիւն՝ իմ նամակները Գաբօ.
III Մահացուցակ.
IV Խառն լուրեր.
V Առաջարկութիւններ.
VI Պատասխաններ.

Յայտարարութիւններ

Որովհետև ամսագրի կազմի նկարը Պետերբուրգից պէտք է ստացուի ամսոյս 25-ն այդ պատճառով յունվարի համարը ստիպված կը լինենք միայն ամսոյս վերջին ուղարկել բաժանորդներին։

Տ. Նազարեանց

ՐԱՖՖԻ
ԽԱՄՍԱՅԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ վ ա ճ ա ռ վ ո ւ մ է՝

„Մշակի“ խմբագրատանը.—„Կենտրօնական գրավաճառանոցում“ Միրիմանօվի տանը № № 3 և 4. Պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „կովկասեան գրավաճառանոցում“.— Պ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.— Պ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցէով։
ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“.
РАФФИ.

ԵՐԿԱԹԷ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ 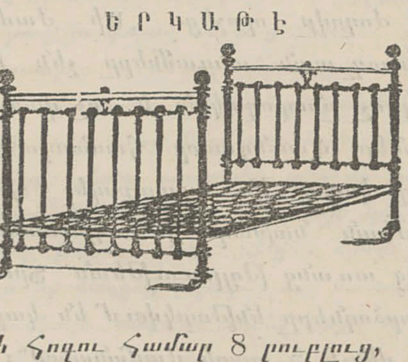 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ։ Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, Թիեր, աղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

18—100

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱՍՏՂԱԳԷՏԸ
ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ
ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ **ՐԱՖՖԻ**

Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ գ ի ն ն է 1 ր. 20 կ.
Թ ի ֆ լ ի ս ի ց դ ո ւ ր ս . . . 1 ր. 50 կ.

վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը. „կենտրօնական գրավաճառանոցում.“ Զաքարիա Գրիգորեանի „կովկասեան գրավաճառանոցում.“ պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում։

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ անձրևի, ձիւնի ու ցրտի ժամանակ։ ՄԱԿԻՆՏՕՇՆԵՐ (չը թրջվող վերարկուներ), կրագներ, պօլօվիկ, խալիչաներ, Փուֆայկա, բրդէ ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ, ԴՐԱՊ և այլն։ Անգլիական խանութի մէջ Արծրունու գալլերէյում։ 10—10

В ъ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
БРОШЮРА
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

ԾՈՎԱՅԻՆ ԽՈՏ մեծ քանակութեամբ 2 ր. 40 կ. փութը, իսկ մի հակ (մօտ 9 փութ) առնողների համար 2 ր. 20 կ.։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ Նոյն տեղը լապտերներ 30 կօպէկից, ԹԷՅԱՄԱՆՆԵՐ 35 կ., 100 ասեղը 8 կ., պատառակներ 20 կ., կօնֆետներ լուծողական ձէթից, ՓՕՇԻ լուացքի համար։ Բժշկական ԹՈՒՂԹ վատեր-կլօզետի համար։ ՄԵՂՐԱՄՈՄ 32 կ. անգլիական փոշտը։ Մակինտօշներ 6 ր. և այլն։

4—10

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ
ՊԷՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ „ԲՈՒԴՕ“

Այդ գինին շատ օգտակար համ ունի, 25 տարի շարունակ գործ է ածվում հետևեալ գիպվածներում. ԱԽՈՐԺԱԿԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԻ և առհասարակ ԱՆԿԱՆՈՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԵԱՆ ժամանակ։

Պէպսին „Բուդօ“ ճանաչված է փարիզի բժշկական Ակադեմիայից և արժանացաւ առաջին մեդալների ՓԱՐԻԶԻ աշխարհահանդէսում 1867 թ. ՎԻԷՆՆԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԷԼՖԻԱՅԻ 1876 թ. և ՓԱՐԻԶԻ 1878 թ.։
Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Գլխաւոր պահեստը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութեան դեղատան ապրանքների վաճառման։

Դէպօ Շահ-Պարոնեանցի, Գրիմնակի և այլ դեղատներում։

ԳԱԼԷՐԷԱ **ԱՐԾՐՈՒՆԻ**, ԴՎՕՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ
ՊԱՀԵՍՏ **ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ** № 144.
СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ
№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամէն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամէն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ։

ՄԷԲԷԼ վիէննայից, ԹՕՆԷԹԻ գործարանից, ստացվել է մեծ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ և ծախվում է ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ գներով, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Արծրունու գալլերէում, ԱԲՕՎԵԱՆՑԻ տանամանի խանութում։

10—10

ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ
L'ORIENTAL
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ։

„Ժուրնալ դ'Օրիան“ դադարեցրած թերթի տեղ է հրատարակվում այդ նոր լրագիրը։

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ։

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի վիէննայում դիմելով հետևեալ հասարակ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 24 Января 1883 года. Типогр. Главн. Упр. Главноначч. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.